

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ІНФОРМАТИКИ ТА ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

інформаційних технологій

Повхан І.Ф./

«30» березня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Рівень вищої освіти **Перший, бакалаврський**

Галузь знань **12 Інформаційні технології**

Спеціальність **126 Інформаційні системи та технології**

Освітня програма **Інформаційні системи та технології**

Статус дисципліни **обов'язкова**

Мова навчання **українська**

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти галузі знань **12 Інформаційні технології** спеціальності **126 Інформаційні системи та технології** освітньої програми «**Інформаційні системи та технології**».

Розробник: Лях І.М. доц., к.т.н.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін**

протокол № 12 від «10» серпня 2022 року

Завідувач кафедри _____ Василь КУТ

Схвалено науково-методичною комісією факультету інформаційних технологій

протокол № 14 від «21» серпня 2022 року

Т.в.о. Голови науково-методичної комісії _____ Ігор ПОВХАН

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	4-й	5-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Кількість змістових модулів - 2		
Тижневих годин	8-й	9-й
для денної форми навчання:	Лекції:	
аудиторних – 6	30	10
самостійної роботи студента – 8	Практичні (семінарські):	
	30	10
Вид підсумкового контролю:	Лабораторні:	
залік	-	-
Форма підсумкового контролю:	Самостійна робота:	
усна	75	115
	Індивідуальна робота:	
	-	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» є формування у майбутніх фахівців умінь і компетентностей для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Відповідно до навчальної програми вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів таких компетентностей:

ІНТ. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в області інформаційних систем та технологій, або в процесі навчання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, які потребують застосування теорій та методів інформаційних технологій.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Охорона праці в галузі» не потребує попереднього вивчення освітніх компонентів освітньої програми.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Інформаційні системи та технології», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовувати знання фундаментальних і природничих наук, системного аналізу та технологій моделювання, стандартних алгоритмів та дискретного аналізу при розв'язанні задач проектування і використання інформаційних систем та технологій	ПРН 5
Застосовувати правила оформлення проектних матеріалів інформаційних систем та технологій, знати склад та послідовність виконання проектних робіт з урахуванням вимог відповідних нормативно-правових документів для запровадження у професійній діяльності	ПРН 11
Розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та існуючих державних і закордонних стандартів під час формування технічних завдань та рішень	ПРН 13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати, володіти методиками розслідування нещасних випадків в Україні, вміти створювати на робочому місці безпечні умови праці	ПРН 5
Знати законодавчі та нормативні документи з охорони праці концепції організації охорони праці у державі та на виробництві	ПРН 11
Знати основні міжнародні документи з охорони праці та пожежної безпеки, методи та засоби забезпечення нормативних значень, параметрів небезпечних та шкідливих факторів; мати розуміння соціальних та екологічних наслідків своєї професійної діяльності	ПРН 13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- виступи на семінарських заняттях;
- реферати;
- презентації;
- написання самостійних робіт;
- модульні контрольні роботи;
- залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, оцінювання виконаних семінарських завдань.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота,

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти (змістовий модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	70	100
4	4	4	4	4	5	5		

$T_1, \dots, T_7$ – теми.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти (змістовий модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	70	100
3	3	4	4	4	4	4	4		

$T_8, \dots, T_{15}$ – теми.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	21	8	24
Презентація	1	5	1	3
Реферат	1	4	1	3
Модульна контрольна робота	1	70	1	70
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

МК1 та МК2 складається з випадкових 7 описових питань теоретичного курсу. Максимальна кількість балів за кожне питання – 10 балів. Максимальна оцінка за модульний контроль – 100 балів. Якщо студент не був присутнім на модульному контролі, або бажає перездати - він має право його здати згідно розроблених процедур в Положенні про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

За результатами модульних контролів визначається підсумкова модульна оцінка. Залікова оцінка визначається в залежності від рейтингового балу, або балів за залік.

До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і, яким зараховано всі практичні роботи за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова модульна оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до заліку і у нього виникає академічна заборгованість.

Залік з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не складати, якщо він успішно пройшов усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання заліку оцінка не може бути менша за підсумкову модульну оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів у семестрі.

Залік проводиться в усній формі. На залік виносяться теоретичні та практичні завдання в обсязі навчального матеріалу за семестр. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за

залік вноситься у відомість обліку успішності.

**Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання у оцінки за
національною шкалою та шкалою ЄКТС**

Сума балів	Оцінка ЄКТС	оцінка за національною шкалою	
		екзамен, диф. залік	залік
90 -100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно	не зараховано
0 - 34	F		

Оцінка відмінно (A) виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (B) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (C) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (E) виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь серйозний елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового заліку) – «зараховано». Студент має право підвищити оцінку, складаючи залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці.

Тема 2. Основні законодавчі та нормативно - правові акти з охорони праці галузі.

Тема 3. Система управління охороною праці в організації.

Тема 4. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків.

Тема 5. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності.

Тема 6. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.

Тема 7. Електробезпека.

Змістовий модуль 2

Тема 8. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці.

Тема 9. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві.

Тема 10. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Тема 11. Основні поняття та значення пожежної безпеки.

Тема 12. Системи попередження пожеж, пожежного захисту та організаційно-технічних заходів.

Тема 13. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах.

Тема 14. Вібрація. Шум.

Тема 15. Заходи по забезпеченню умов праці на виробництві, що відповідають санітарним вимогам.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	у тому числі						у тому числі					
	лекції	практичні	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота	лекції	практичні	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Міжнародні норми в галузі ОП	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно – правові акти з ОП в галузі.	9	2	2			5	8					8

Тема 3. Система управління ОП в організації	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 4. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 5. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 6. Актуальні проблеми ОП в наукових дослідженнях	9	2	2			5	8					8
Тема 7. Електробезпека	11	3	3			5	11	1	1			9
Разом за змістовий модуль 1	65	15	15			35	67	5	5			57
Змістовий модуль 2												
Тема 8. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	9	2	2			5	8	1				7
Тема 9. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві	7	1	1			5	8		1			7
Тема 10. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	9	2	2			5	9	1	1			7
Тема 11. Основні поняття та значення пожежної безпеки	9	2	2			5	9	1	1			7

Тема 12. Системи попередження пожеж, пожежного захисту та організаційно - технічних заходів	9	2	2			5	8	1				7
Тема 13. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єкта	9	2	2			5	8		1			7
Тема 14. Вібрація. Шум.	9	2	2			5	9	1				8
Тема 15. Заходи по забезпеченню умов праці на виробництві, що відповідають санітарним вимогам	9	2	2			5	9		1			8
Разом за змістовий модуль 2	70	15	15			40	68	5	5			58
Усього годин	135	30	30			75	135	10	10			115

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Міжнародні норми в галузі охорони праці	2	1
2	Основні законодавчі та нормативно - правові акти з охорони праці в галузі	2	
3	Система управління охороною праці в організації	2	1
4	Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	2	1
5	Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності	2	1
6	Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях	2	
7	Електробезпека	2	1
8	Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	2	

9	Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництв	2	1
10	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	2	1
11	Основні поняття та значення пожежної безпеки	2	1
12	Системи попередження пожеж, пожежного захисту та організаційно - технічних заходів	2	
13	Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах	2	1
14	Вібрація. Шум	2	
15	Заходи по забезпеченню умов праці на виробництві, що відповідають санітарним вимогам.	2	1
	Всього за семестр	30	10

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Міжнародні норми в галузі охорони праці	5	8
2	Основні законодавчі та нормативно - правові акти з охорони праці в галузі	5	8
3	Система управління охороною праці в організації	5	8
4	Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	5	8
5	Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності	5	8
6	Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях	5	8
7	Електробезпека	5	9
8	Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці	5	7
9	Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництв	5	7

10	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	5	7
11	Основні поняття та значення пожежної безпеки	5	7
12	Системи попередження пожеж, пожежного захисту та організаційно - технічних заходів	5	7
13	Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах	5	7
14	Вібрація. Шум	5	8
15	Заходи по забезпеченню умов праці на виробництві, що відповідають санітарним вимогам	5	8
	Всього за семестр	75	115

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування
1	Використання електронних платформ навчання Google Meet
2	Використання електронної платформи навчання Moodle
3	Ноутбук
4	Мультимедійний проектор
5	Вогнегасник

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Ткачук К.Н., Зацарний В.В. Сабарно Р.В. та ін. Охорона праці та промислова безпека : Навч. посіб. – К.: Лібра, 2010. – 268 с.
2. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
3. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. – 348 с.
4. І.М.Трахтенберг, М.М. Коршун, О.В.Чебанова. Гігієна праці та виробнича санітарія. К. 1997. - 464 с.

5. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367с.
6. Рожков А. П. Пожежна безпека: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України. – К.: - Пожінформтехніка, 1999. – 256 с.
7. Жидецький В.Ц. Охорона праці користувачів комп'ютерів. – Львів: Афіша, 2000.–176с.
8. Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Сторожук В. М. Та ін.Практикум із охорони праці. Навчальний посібник. За ред.В. Ц. Жидецького. – Львів, Афіша,2000. – 352с.
9. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці / В. Ц. Жидецький. – Львів : Українська академія друкарства, 2006. – 336 с.
11. Катренко Л. А. Охорона праці / Л. А. Катренко, Ю. В. Кіт, І. П. Пістун. – Суми:Університетська книга, 2007. – 496 с.
12. І.М. Лях, Агій Я.Ю. Охорона праці в галузі: навчальний посібник. //Ужгород:ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. – 200с.
- 13 Лях І.М., Шпак О.І. Охорона праці. Методичні рекомендації для студентів факультету інформаційних технологій. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. – 60с.

Допоміжна література

1. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів.
3. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
4. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнагляд охорони праці від 26.01.2005 р. № 15.
5. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнагляд охорони праці України від 23.09.1994 р. № 263/121.

6. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.

7. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».

8. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».

9. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.

10. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.

11. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.mon.gov.ua>

2. <http://www.moz.gov.ua>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ____). (потрібне підкреслити)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ____). (потрібне підкреслити)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ____). (потрібне підкреслити)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ____). (потрібне підкреслити)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)